

בענין:

1. יובל לפינר

נושא תעודת זהות מספר 028789980
מרחוב אריאל שרון 8, גבעתיים 5320053

2. שרית תמר

נושאת תעודת זהות מספר 059857425
מרחוב משה אהרון טוב 10, ירושלים 9371614

3. מיה לפינר

נושאת תעודת זהות מספר 040440729
מרחוב אריאל שרון 8, גבעתיים 5320053

4. אריאל גולדמן

נושא תעודת זהות מספר 031456361
משכונת גבעות, אלון שבות 9043300

על ידי באי כוחם גיל רון, קינן ושות', עורכי דין
וכן על ידי באי כוחם אביעד, סרן ושות', עורכי דין

שכתובתם לצורך ההליך תהא אצל גיל רון, קינן ושות'
מבית לסין, רחוב ויצמן 32, תל-אביב 6209105
מס' טל': 03-6967676; מס' פקס': 03-6967673

המבקשים

- נ ג ד -

1. בנק הפועלים בע"מ

חברה ציבורית מספר 520000118
מרחוב יהודה הלוי 63, תל אביב 6578109

2. בנק לאומי לישראל בע"מ

חברה ציבורית מספר 520018078
מרחוב יהודה הלוי 34, תל אביב 6513601

3. בנק דיסקונט לישראל בע"מ

חברה ציבורית מספר 520007030
מרחוב יהודה הלוי 23, תל אביב 6513601

4. בנק מזרחי טפחות בע"מ

חברה ציבורית מספר 520000522
מרחוב רוטשילד 13, תל אביב 6688310

המשיבים

בקשה לאישור תובענה כייצוגית

בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006

בית המשפט הנכבד מתבקש כדלקמן :

א. לאשר למבקשים להגיש תובענה ייצוגית נגד המשיבים (להלן בהתאמה : בנק הפועלים, בנק לאומי, בנק דיסקונט ובנק מזרחי), בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו-2006 (להלן : חוק תובענות ייצוגיות) ;

נוסח התובענה הייצוגית מצורף לבקשה זו כנספח 1 ;

ב. לקבוע, בהתאם לסעיפים 10 ו-14(א)(1) לחוק תובענות ייצוגיות, כי התובענה תוגש בשם כל לקוחות המשיבים, שהם יחיד או עסק קטן, לפי ההגדרות שבכלל 1 לכללי הבנקאות (שירות ללקוח) (עמלות), תשס"ח-2008 (להלן : כללי הבנקאות), שביצעו עסקה באמצעות כרטיס חיוב, חוייבו בגינה בחיוב מיידי (כלומר, מועד החיוב לא נדחה למועד גביית התשלום בגין עסקאות בכרטיס אשראי), ונגבתה מהם בגין אותה עסקה עמלת פעולה בערוץ ישיר, כל זאת החל משבע שנים לפני הגשת בקשה זו ועד הגשת התביעה הייצוגית לאחר אישורה ; לחלופין בית המשפט הנכבד מתבקש לקבוע הגדרה אחרת לקבוצה ;

ג. לקבוע, בהתאם לסעיפים 4(א)(1) ו-14(א)(2) לחוק תובענות ייצוגיות, כי המבקשים יהיו התובעים הייצוגיים, וכי באי-כוחם החתומים על בקשה זו יהיו באי-הכוח המייצגים ;

ד. לקבוע, בהתאם לסעיף 14(א)(3) לחוק תובענות ייצוגיות, כי המעשים המתוארים בבקשה זו מקימים עילות תביעה לפי סעיף 15 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), תשמ"א-1981 (להלן : חוק הבנקאות), בגין הפרת סעיף 9' לחוק הבנקאות ; הפרת חוזה לפי חוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג-1973 (להלן : חוק החוזים) וחוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), תשל"א-1970 ; הפרת החובה לנהוג בתום לב ובדרך מקובלת בקיום חוזה, לפי סעיף 39 לחוק החוזים ; עילה לפי חוק עשיית עושר ולא במשפט, תשל"ט-1979 (להלן : חוק עשיית עושר ולא במשפט) ; הפרת חובת האמון החלה על תאגיד בנקאי ; וכל עילה אחרת שעולה מן העובדות שבבקשה זו ;

ה. לקבוע, בהתאם לסעיף 14(א)(4) לחוק תובענות ייצוגיות, כי אלה יהיו הסעדים בתובענה הייצוגית :

(1) השבה לכל אחד מחברי הקבוצה של הסכום שנגבה כעמלת פעולה בערוץ ישיר בגין עסקת חיוב מיידי באמצעות כרטיס חיוב, בתוספת הפרשי הצמדה וריבית ממועדי החיוב ועד ההשבה בפועל, ובחשבונות שנמצאו ביתרות חובה - בתוספת ריבית בנקאית שחוייבה בגין סכום זה ;

(2) הטלת איסור על המשיבים לגבות עמלת פעולה בערוץ ישיר בגין עסקת חיוב מיידי שבוצעה באמצעות כרטיס חיוב ;

(3) מינוי בעל תפקיד אשר יפקח על ביצוע פסק הדין ; וכן

(4) כל סעד אחר לטובת הקבוצה, חלקה, או הציבור, בהתאם לסעיף 20(ג) לחוק תובענות ייצוגיות ;

ו. להורות, בהתאם לסעיף 25 לחוק תובענות ייצוגיות, כי ההחלטה בבקשה זו תפורסם באופן שייקבע על ידי בית המשפט הנכבד, לרבות משלוח הודעה אישית לחברי הקבוצה לכתובותיהם הרשומות אצל המשיבים, וכי המשיבים יישאו בעלות הפרסום ;

ז. לאשר, בהתאם לסעיף 13 לחוק תובענות ייצוגיות, את התובענה כתובענה ייצוגית, בנוסח המוצע או בכל שינוי עליו בית המשפט הנכבד יחליט, הכל כפי שייראה בעיני בית המשפט הנכבד ראוי לשם הבטחת ניהול הוגן ויעיל של התובענה הייצוגית ; וכן

ח. לחייב את המשיבים בהוצאות ובשכר טרחת עורכי הדין.

חלק ראשון - מבוא

1. מדובר בעניין פשוט. בגין עסקאות שמבוצעות באמצעות כרטיסי חיוב, אם החיוב הוא מיידי, ולא נדחה, אסור למשיבים לגבות עמלת פעולה בערוץ ישיר. המשיבים גובים עמלה בניגוד לאיסור זה. עליהם להשיב את הסכומים שנגבו שלא כדין, ולחדול מהגביה.
2. לקוחות הבנקים מבצעים רכישות מבתי עסק, באמצעות כרטיסי חיוב. הרכישות מבוצעות במועדים שונים, במהלך החודש. בחלק מהמקרים, בגין רכישות שמבוצעות מבתי עסק מחוץ לישראל, גם אם העסקה מבוצעת מישראל - חשבון הבנק של הלקוח מחוייב באופן מיידי. אלה הן עסקאות חיוב מיידי. הן שונות מעסקאות כרטיסי האשראי, בהן ניתן ללקוח אשראי, וחשבון הבנק מחוייב במרוכז בגין כל הרכישות שבוצעו במהלך החודש, במועד נדחה, שהוסכם עם הלקוח. אלה הם חיובים נדחים.
3. לדוגמה, תשלום עבור רכישות מחוץ לישראל, וכן עבור רכישות בישראל מבתי עסק זרים (כמו רכישת יישומונים מחנות Google Play, השכרת אופניים שיתופיים באיזור גוש דן מחברת ofo, ועוד), חשבון הבנק של הלקוח מחוייב באופן מיידי.
4. בכללי הבנקאות נקבע התעריפון המלא, שכולל את רשימת השירותים בגינם הבנקים רשאים לגבות עמלות, וכן הוראות שונות בנוגע לחיוב בעמלות. סעיף 9' לחוק הבנקאות קובע כי בנקים רשאים לגבות עמלות, רק בהתאם לתעריפון המלא.
5. התעריפון המלא אינו מתיר לגבות עמלת פעולה בערוץ ישיר במקרה של חיוב מיידי, בגין רכישה באמצעות כרטיס חיוב. אמנם, בתעריפון המלא קבועה עמלת פעולה בערוץ ישיר (כלומר פעולה שלא באמצעות פקיד), בגין "חיוב בכרטיס אשראי". אולם, בעסקת חיוב מיידי לא מעורב כרטיס אשראי. בחוק כרטיסי חיוב, תשמ"ו-1986 (להלן: חוק כרטיסי חיוב), כרטיס אשראי מוגדר ככרטיס המיועד לרכישה "ללא תשלום מיידי של התמורה". מכאן ברור כי עסקת חיוב מיידי אינה פעולה בכרטיס אשראי.
6. בהתאם לכך, בשנת 2015 נוספה לתעריפון המלא הערה, שחוזרת על האיסור ומעגנת אותו שוב. לפי ההערה, ביחס לעמלת פעולה בערוץ ישיר, "אין לגבות את העמלה ... בעד פעולת חיוב בכרטיס חיוב מיידי". המשמעות ברורה – בגין חיוב מיידי באמצעות כרטיס חיוב לא תיגבה עמלת פעולה בערוץ ישיר.
7. המשיבים פועלים בניגוד לכך. הם גובים עמלת פעולה בערוץ ישיר בגין עסקאות חיוב מיידי.
8. התוצאה לא מתקבלת על הדעת. בגין עסקה בודדת בכרטיס החיוב, הלקוח מחוייב בעמלת פעולה בערוץ ישיר (בסכום של 1.35 ש"ח עד 1.85 ש"ח). לעתים חשבוניות הלקוחות גדושים בעמלות פעולה בערוץ ישיר, בגין שלל עסקאות חיוב מיידי. לעומת זאת, בגין כל העסקאות באשראי, יחד, נגבית עמלת פעולה בערוץ ישיר אחת בלבד, פעם בחודש.
9. בגביית עמלת פעולה בערוץ ישיר בגין עסקאות חיוב מיידי, המשיבים מפרים את החובה לגבות עמלות רק בהתאם להוראות התעריפון המלא. על המשיבים להחזיר את הסכומים שהם גבו מן הלקוחות שלא כדין, ולחדול מגביה זו.

חלק שני - אינ לגבות עמלה בגין עסקאות חיוב מיידי בכרטיס חיוב

10. המשיבים הם התאגידים הבנקאיים הגדולים בישראל. המשיבים מחייבים את הלקוחות בעמלות בגין שירותים שונים.
11. סעיף 9ט' לחוק הבנקאות מחייב את המשיבים לערוך את התעריפון החל על יחידים ועסקים קטנים במתכונת התעריפון המלא, הקבועה בתוספת לכללי הבנקאות. סעיף 9"י לחוק הבנקאות מורה כי "תאגיד בנקאי לא יגבה מלקוחותיו עמלה אלא בעד שירות הכלול בתעריפון המלא ובהתאם להוראותיו".
כללי הבנקאות והתעריפון המלא מצורפים לבקשה זו כנספח 2 (ההדגשות בנספחים הוספו).
12. בחלק 1(א)(3) לתעריפון המלא נקבעה רשימת פעולות בערוץ ישיר, כלומר פעולות שמבוצעות שלא באמצעות פקיד הבנק. בגין פעולות אלה ניתן לחייב בעמלת פעולה בערוץ ישיר. רשימת הפעולות בערוץ ישיר איננה כוללת עסקת חיוב מיידי. להבדיל מכך, הרשימה כוללת "חיוב בכרטיס אשראי" (פרט 1(א)(3)(2) לתעריפון המלא), וכן "חיוב על פי הרשאה לחיוב חשבון או הוראת קבע" (פרט 1(א)(3)(10) לתעריפון המלא). חיוב כרטיס אשראי חוץ בנקאי מבוצע בדרך של הרשאה לחיוב חשבון.
13. המשיבים עורכים את התעריפונים שהם מפרסמים בהתאם למתכונת התעריפון המלא והוראותיו. הדפים הרלוונטים מתעריפוני המשיבים מצורפים לבקשה זו כנספח 3.
14. עולה מכך מסקנה ברורה. בגין עסקת חיוב מיידי אסור לחייב בעמלת פעולה בערוץ ישיר. ככל שמדובר בפעולות בכרטיסי חיוב, מותר לחייב בעמלת פעולה בערוץ ישיר רק בגין חיוב באמצעות כרטיס אשראי (שהוא כידוע חיוב אחד בחודש, חיוב מרוכז בגין כל העסקאות), ובגין חיוב על-פי הרשאה לחיוב חשבון.
15. כך עולה מההגדרות שמופיעות בסעיף 1 לחוק כרטיסי חיוב -
 - 15.1 "כרטיס בנק" - "לוחית או חפץ אחר לשימוש חוזר, המיועדים למשיכת כסף באמצעות מכשירי בנק ממוכנים או לרכישת נכסים בדרך של חיוב חשבוננו של לקוח בתאגיד בנקאי וזיכוי אדם אחר על ידי שימוש בכרטיס במכשיר המיועד לכך במקום עסקו של הספק".
 - 15.2 "כרטיס אשראי" - "לוחית או חפץ אחר לשימוש חוזר המיועדים לרכישת נכסים מאת ספק ללא תשלום מיידי של התמורה".
 - 15.3 "כרטיס חיוב" - "כרטיס אשראי, כרטיס בנק, כרטיס תשלום או לוחית או חפצים אחרים המיועדים לרכישת נכסים, כפי שיקבע שר המשפטים בהתייעצות עם נגיד בנק ישראל ובאישור ועדת חוקה, חוק ומשפט של הכנסת".
16. מההגדרות עולה הבחנה ברורה. כרטיס בנק הוא לוחית או חפץ אחר, אשר באמצעותו מבוצעת עסקת חיוב מיידי - "בדרך של חיוב חשבוננו של לקוח בתאגיד בנקאי וזיכוי אדם אחר". כרטיס אשראי הוא לוחית או חפץ, אשר באמצעותו מבוצעת עסקת אשראי - "ללא חיוב מיידי של התמורה". בהתאם לכך, כאשר מבוצעת עסקת חיוב מיידי באמצעות כרטיס חיוב, הוא פועל בעסקה ככרטיס בנק, וכאשר מבוצעת בו עסקה באשראי - זהו כרטיס אשראי. שני סוגי הכרטיסים נכללים תחת הקטגוריה הרחבה - כרטיס חיוב.
17. כפי שהראינו, לא ניתן לגבות עמלת פעולה בערוץ ישיר בגין חיובים מיידיים באמצעות כרטיס חיוב.

18. ביום 1 בפברואר 2015 נוספה לתעריפון המלא הערה, שנועדה לעמוד על ההבחנה בין סוגי העסקאות ועל האיסור לגבות עמלת פעולה בערוץ ישיר בגין עסקאות חיוב מידי. בהתייחס לעמלת פעולה בערוץ ישיר, נקבע כי "אין לגבות את העמלה ... בעד פעולת חיוב בכרטיס חיוב מידי".

19. בחודש פברואר 2015 פורסם דוח ועדה של בנק ישראל, ובו "המלצות לעניין הגברת התחרות בתחום כרטיסי החיוב". בדוח נכללה התייחסות לנושא העמלה בגין עסקאות בחיוב מידי. סעיף 7 לדוח מתייחס אל "צעדים נלווים לעידוד השימוש בעסקאות חיוב מידי". בסעיף 7.1 לדוח נאמר שהוחלט כי "אין לגבות עמלת פעולה בערוץ ישיר בכל עסקת חיוב מידי בפני עצמה". עוד נאמר כי "גביית עמלת פעולה בערוץ ישיר, בגין כל עסקת חיוב מידי, או בגין שימוש יומי בכרטיס חיוב מידי, מייקרת את עלות השימוש בכרטיסים אלה לצרכן ויוצרת תמריץ שלילי לביצוע עסקאות חיוב מידי"; וכן כי "ביום 1.2.2015 נכנס לתוקפו תיקון לכללי העמלות ... לפיו אין לגבות עמלת פעולה בערוץ ישיר בעד פעולות חיוב בכרטיס חיוב מידי מלקוח ... התיקון, ימנע העמסת עמלות נוספות בגין שימוש בכרטיסי חיוב מידי".

דוח הועדה - המלצות לעניין הגברת התחרות בתחום כרטיסי החיוב - מצורף לבקשה זו כנספח 4.

20. האיסור לגבות עמלת פעולה בערוץ ישיר בגין עסקת חיוב מידי, נועד לצמצם את השימוש במזומן. אם בגין כל חיוב מידי תיגבה עמלת פעולה בערוץ ישיר, הציבור יירתע מביצוע עסקאות חיוב מידי, ויעדיף שימוש בכסף מזומן.

21. כפי שהראינו, ההערה מבחירה את מה שממילא עולה מהתעריפון המלא ומההגדרות שנקבעו בחוק כרטיסי חיוב.

22. בהמשך, ביום 29 ביוני 2015 נוספו לסעיף 1 להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 470 (כרטיסי חיוב) ההגדרות הבאות:

22.1 "כרטיס חיוב מידי" – "כרטיס בנק כהגדרתו בחוק כרטיסי חיוב, שחיוב באמצעותו הוא מידי";

22.2 "עסקת חיוב מידי" – "עסקה בכרטיס חיוב מידי או בכרטיס נטען, ולמעט תשלום בגין משיכת מזומנים באמצעות מכשירים אוטומטיים למשיכת מזומנים".

הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 470 (כרטיסי חיוב) מצורפת לבקשה זו כנספח 5.

23. הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 470 איננה עוסקת בגביית עמלות. מכל מקום, גם מההגדרות הללו עולה בבירור כי כאשר מבצעים באמצעות כרטיס חיוב עסקה בחיוב מידי, הרי שזו פעולה בכרטיס חיוב מידי, ואין לחייב בגינה עמלת פעולה בערוץ ישיר.

24. לסיכום חלק זה, המשיבים אינם רשאים לגבות עמלה במקרה של חיוב מידי בגין עסקה בכרטיס חיוב.

חלק שלישי - המשיבים גובים שלא כדין עמלת פעולה בערוץ ישיר בגין עסקאות חיוב מידי

25. במקרים רבים חיוב החשבון מבוצע באופן מידי. כך נעשה בעסקאות שמבוצעות מחוץ לישראל, ברכישת מטבע חוץ, בעסקאות שמבוצעות בישראל מול חברות זרות, ועוד.

26. לדוגמה, בסעיף 8.4 למסמך "התנאים הכלליים להסכם כרטיס חיוב של בנק הפועלים", נקבע כי "עסקאות בחו"ל תחוייבנה בחשבון באופן שוטף ...". בסעיף 8.1 למסמך נקבע כי "מועד החיוב ... שנבחר על ידי הלקוח ... ויחול על עסקאות המבוצעות בישראל בלבד".

מסמך התנאים הכלליים להסכם כרטיס חיוב של בנק הפועלים מצורף לבקשה זו כנספח 6.

27. במקרים של עסקאות חיוב מיידיות, מחייבים את הלקוחות בעמלת פעולה בערוץ ישיר, בניגוד לדיון. כך יוצא כי חשבוניות הלקוחות מחייבים במהלך החודש, פעמים רבות, בעמלות פעולה בערוץ ישיר.

28. בגין פעולה בערוץ ישיר בנק הפועלים קבע עמלה בסכום של 1.35 ש"ח, בנק לאומי קבע עמלה בסכום של 1.65 ש"ח, בנק דיסקונט קבע עמלה בסכום של 1.85 ש"ח ובנק מזרחי קבע עמלה בסכום של 1.76 ש"ח (נספח 3 לבקשה זו).

29. אלה החיובים שהמשיבים הטילו על המבקשים -

29.1 מבקש מס' 1, מר יובל לפינר, הוא לקוח של בנק הפועלים, ומנהל אצלו, בין היתר, חשבון עובר ושב (חשבון מספר 485867 בסניף 610). מר לפינר החזיק ומחזיק כרטיסי חיוב שהנפיק בנק הפועלים. מר לפינר חוייב בעמלת פעולה בערוץ ישיר בגין עסקאות חיוב מיידיות. ביום 8 ביוני 2018 חשבונו חוייב בעסקת חיוב מיידית בסכום של 38 ש"ח, בגין מנוי לשירותי ענן של חברת Google. ביום 19 ביוני 2018 חשבונו חוייב בעסקת חיוב מיידית בסכום של 45 ש"ח, בגין רכישת תוכנת Office מחברת Microsoft. בימים 22 ו-26 ביוני 2018 חשבונו חוייב בעסקאות חיוב מיידיות בסכומים של 14.49 ש"ח ו-2.90 ש"ח, בגין השכרת אופניים שיתופיים של חברת ofo. ביום 24 ביוני 2018 חשבונו חוייב בעסקת חיוב מיידית בסכום של 19.90 ש"ח, בגין מנוי לשירותי מוסיקה מהחנות המקוונת iTunes.com. בגין ארבע מתוך חמש עסקאות אלה מר לפינר חוייב בעמלת פעולה בערוץ ישיר בגין "חיוב בכרטיס אשראי" שלא כדין, בסכום של 1.35 ש"ח (ככל הנראה בגין אחת מפעולות אלה לא בוצע חיוב בעמלה, מסיבה שאינה ברורה). בהתאם, בחודש יוני 2018, נגרם למר לפינר נזק בסכום נומינלי של 5.40 ש"ח.

תדפיסי חשבון של מר לפינר המתעדים את העסקאות ואת החיוב בעמלות מצורפים לבקשה זו כנספח 7.

29.2 מבקשת מס' 2, גב' שרית תמר (שהיא אחות של מר לפינר), היא לקוחה של בנק לאומי, ומנהלת אצלו חשבון עובר ושב (חשבון מספר 6692440 בסניף 903). גב' תמר חוייבה בעמלת פעולה בערוץ ישיר בגין עסקת חיוב מיידית. ביום 18 במאי 2018 חשבונה חוייב בסכום של 19.90 ש"ח, בגין רכישת יישומון מחנות Google Play. בגין חיוב זה גב' תמר חוייבה בעמלת פעולה בערוץ ישיר, בסכום של 1.65 ש"ח. בהתאם, בחודש מאי 2018, נגרם לגב' תמר נזק בסכום נומינלי של 1.65 ש"ח.

תדפיסי חשבון של גב' תמר המתעדים את ביצוע העסקה ואת החיוב בעמלה מצורפים לבקשה זו כנספח 8.

29.3 מבקשת מס' 3, גב' מיה לפינר (שהיא רעייתו של מר לפינר), היא לקוחה של בנק דיסקונט, ומנהלת אצלו, בין היתר, חשבון עובר ושב (חשבון מספר 2034362 בסניף 007). גב' לפינר החזיקה ומחזיקה כרטיסי חיוב שהנפיק בנק דיסקונט. גב' לפינר חוייבה בעמלת פעולה בערוץ ישיר בגין עסקאות חיוב מיידיות. ביום 1 במרץ 2017 חשבונה חוייב בעסקת חיוב מיידית בסכום של 115.87 ש"ח, בגין רכישת מבית עסק למזון בברצלונה. ביום 5 במרץ 2017 חשבונה חוייב בעסקת חיוב מיידית בסכום של 325.50 ש"ח, בגין רכישות מבית עסק למזון ומחנות כלבו בברצלונה. ביום 8 במרץ 2017 חשבונה חוייב בעסקת חיוב מיידית בסכום של 37.65 ש"ח, בגין מנוי לשירותי חברת Netflix בישראל. ביום 10 במרץ 2017 חשבונה חוייב בעסקת חיוב מיידית בסכום של 63.32 ש"ח, בגין רכישת ציוד מהחנות המקוונת Aliexpress. בגין כל אחת מעסקאות אלה גב' לפינר חוייבה בעמלת פעולה בערוץ ישיר שלא כדין, בסכום של 1.85 ש"ח. בהתאם, בחודש מרץ 2017, נגרם לגב' לפינר נזק בסכום נומינלי של 7.40 ש"ח.

תדפיסי חשבון של גב' לפינר המתעדים את ביצוע העסקאות ואת החיוב בעמלות מצורפים לבקשה זו כנספח 9.

29.4 מבקש מס' 4, מר אריאל גולדמן (לו קרבת משפחה לאחד מבאי-כוח המבקשים), הוא לקוח של בנק המזרחי, ומנהל אצלו, בין היתר, חשבון עובר ושב (חשבון מספר 170338 בסניף 454). מר גולדמן מחזיק בכרטיס חיוב שהנפיק בנק מזרחי. מר גולדמן חוייב בעמלת פעולה בערוץ ישיר בגין עסקאות חיוב מיידיות. כך לדוגמה, ביום 14 בנובמבר 2017 חשבונו חוייב בסכום של 146.71 ש"ח, בגין רכישה מהחנות המקוונת Aliexpress. בגין העסקה חשבונו חוייב בעמלת פעולה בערוץ ישיר שלא כדון, בסכום של 1.76 ש"ח. בהתאם, בחודש נובמבר 2017, נגרם למר גולדמן נזק בסכום נומינלי של 1.76 ש"ח.

תדפיסי חשבון של מר גולדמן המתעדים את ביצוע העסקה ואת החיוב בעמלה מצורפים לבקשה זו כנספח 10.

30. קיימים כרטיסי חיוב, שניתן לבצע באמצעותם רק עסקאות חיוב מיידיות (כגון "כרטיס דיירקט" שמנפיק בנק הפועלים). לפי מיטב ידיעת המבקשים, כאשר הלקוחות מבצעים עסקאות באמצעות כרטיסי חיוב אלה, המשיבים פועלים כדון, ואינם מחייבים בעמלת פעולה בערוץ ישיר. בדיוק כך הם חייבים לפעול כאשר אותה עסקה מבוצעת באמצעות כרטיס לחיוב מיידית שמשמש גם ככרטיס אשראי.

31. הנה, המשיבים נוהגים לחייב את לקוחותיהם בעמלת פעולה בערוץ ישיר, בניגוד להוראות התעריפון המלא.

חלק רביעי - עילות התביעה

32. מעשי המשיבים מקימים לחברי הקבוצה עילות תביעה מבוססות היטב.

33. סעיף 9' לחוק הבנקאות אוסר על המשיבים לגבות עמלה שלא בהתאם לתעריפון המלא. המשיבים מפרים הוראה זו. הם גובים עמלת פעולה בערוץ ישיר בגין עסקת חיוב מיידית, בניגוד להוראות התעריפון המלא.

34. סעיף 15 לחוק הבנקאות מורה כי "דין נזק שנגרם לאדם על ידי עבירה על הוראות חוק זה, או על כל תקנה שניתנה לפיו, כדין נזק שמותר לתבוע עליו פיצויים על פי פקודת הנזיקין [נוסח חדש]...". על כן, הפרת סעיף 9' לחוק הבנקאות מקימה לחברי הקבוצה עילת תביעה. הם זכאים לפיצוי בגין הנזק שנגרם להם, הוא החיוב ביתר.

35. מעשי המשיבים מהווים גם הפרת חוזה. התעריפונים שהמשיבים מפרסמים הופך לחלק מהחוזה שבין המשיבים ללקוחות – ראו ת"צ (מחוזי תל אביב) 3179-09-10 **אגרט נ' בנק הפועלים בע"מ** (פורסם בנבו, 1.8.2013). לפי התעריפונים לא ניתן לגבות עמלת פעולה בערוץ ישיר בגין עסקת חיוב מיידית. על כן, חיוב שלא בהתאם לתעריפון מקים לחברי הקבוצה עילת תביעה של הפרת חוזה.

36. המשיבים גם עושים עושר ולא במשפט על חשבון הלקוחות. המשיבים מחייבים את הלקוחות בעמלה ביתר, בניגוד להוראות התעריפונים שלהם והתעריפון המלא. בדרך זו המשיבים מקבלים שלא על פי זכות שבדין נכס וטובת הנאה, שבאו להם מאדם אחר, ועל כן הם חייבים להשיב לאותו אדם אחר את הזכיה, כאמור בסעיף 1 לחוק עשיית עושר ולא במשפט.

37. מעשי המשיבים מקימים לחברי הקבוצה עילות תביעה נוספות - הפרת החובה לנהוג בתום לב ובדרך מקובלת בביצוע חיוב חוזי, וכן הפרת חובת הנאמנות המוגברת המוטלת על תאגיד בנקאי.

38. הנה, מעשי המשיבים מקימים לחברי הקבוצה שלל עילות תביעה.

חלק חמישי - הסעדים

39. עילות התביעה מזכות את חברי הקבוצה בסעדים הבאים:

39.1 השבה לכל אחד מחברי הקבוצה של הסכום שנגבה כעמלת פעולה בערוץ ישיר בגין עסקת חיוב מיידי באמצעות כרטיס חיוב, בתוספת הפרשי הצמדה וריבית ממועדי החיוב ועד ההשבה בפועל, ובחשבונות שנמצאו ביתרות חובה - בתוספת ריבית בנקאית שחוייבה בגין סכום זה;

39.2 הטלת איסור על המשיבים לגבות עמלת פעולה בערוץ ישיר בגין עסקת חיוב מיידי שבוצעה באמצעות כרטיס חיוב;

39.3 מינוי בעל תפקיד אשר יפקח על ביצוע פסק הדין.

40. בית המשפט הנכבד מתבקש אף לפסוק לחברי הקבוצה, כולה או חלקה, או לציבור, כל סעד אחר, בהתאם לסעיף 20(ג) לחוק תובענות ייצוגיות.

41. תקנות 2(א)(11) ו-2(א)(12) לתקנות תובענות ייצוגיות, תש"ע-2010 מחייבות לציין בבקשת אישור את הגמול ושכר הטרחה המבוקשים. מבוקש לקבוע גמול בשיעור של 15% משווי ההטבה לציבור, לרבות בגין תיקון התנהלות המשיבים בעתיד (בתוספת מס ערך מוסף), ושכר טרחה לפי השיעורים שנקבעו בהחלטת בית המשפט העליון בע"א 2046/10 שמש נ' רייכרט (פורסם בנבו, 23.5.2012). באותו ענין נקבע כי "על כל סכום שנגבה בפועל עד ל-5 מיליון ש"ח, ייפסק לטובת בא-הכוח המייצג שכר טרחה בשיעור של 25%; על כל סכום שנגבה בפועל בין 5 מיליון ש"ח עד ל-10 מיליון ש"ח ייפסק שכר טרחה בשיעור של 20%; ועל כל סכום שנגבה בפועל מעל 10 מיליון ש"ח, ייפסק שכר טרחה בשיעור של 15%" (פסקה 16). הגמול ושכר הטרחה המבוקשים אינם כוללים חיוב שיוטל בדיון בבקשת האישור.

42. למר לפינר נגרם נזק בסכום נומינלי של 5.40 ש"ח, בגין חודש יוני 2018 בלבד. לגב' תמר נגרם נזק בסכום נומינלי של 1.65 ש"ח, בגין חודש מאי 2018 בלבד. לגב' לפינר נגרם נזק בסכום נומינלי של 7.40 ש"ח, בגין חודש מרץ 2017 בלבד. למר גולדמן נגרם נזק בסכום נומינלי של 1.76 ש"ח, בגין חודש נובמבר 2017 בלבד. סעיף 4(ב) לחוק תובענות ייצוגיות קובע כי "לענין סעיף זה, כאשר אחד מיסודות העילה הוא נזק – (1) בבקשה לאישור שהוגשה בידי אדם כאמור בסעיף קטן (א)(1) – די בכך שהמבקש יראה כי לכאורה נגרם לו נזק". הראינו כי הבקשה עומדת בדרישה זו.

43. המבקשים אינם יכולים להעריך את הסכום המדויק שנגבה שלא כדין מכל חברי הקבוצה. נוכח המספר הרב של לקוחות המשיבים ברור כי מדובר בסכום גבוה, בהיקף של מיליוני שקלים חדשים, ואולי אף למעלה מכך.

חלק שישי - מתקיימים כל התנאים לאישור התובענה כייצוגית

44. תובענה זו ממלאת אחר כל התנאים הדרושים לצורך אישורה כתובענה ייצוגית, לפי חוק תובענות ייצוגיות.

45. סעיף 3(א) לחוק תובענות ייצוגיות קובע כי "לא תוגש תובענה ייצוגית אלא בתביעה כמפורט בתוספת השניה או בענין שנקבע בהוראת חוק מפורשת כי ניתן להגיש בו תובענה ייצוגית...". בסעיף 3 לתוספת השניה נקבעה הקטגוריה הבאה - "תביעה נגד תאגיד בנקאי, בקשר לענין שבינו לבין לקוח, בין אם התקשרו בעסקה ובין אם לאו". על כן ניתן להגיש בגין מקרה זה תביעה ייצוגית.

46. סעיף 4(א) לחוק תובענות ייצוגיות קובע כי "אלה רשאים להגיש לבית המשפט בקשה לאישור תובענה ייצוגית כמפורט להלן: (1) אדם שיש לו עילה בתביעה או בענין כאמור בסעיף 3(א), המעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל החברים הנמנים עם קבוצת בני אדם – בשם אותה קבוצה".
47. הראינו כי למבקשים נגרם נזק. סעיף 4(ב) לחוק תובענות ייצוגיות קובע כי "... כאשר אחד מיסודות העילה הוא נזק ... די בכך שהמבקש יראה כי לכאורה נגרם לו נזק". המבקשים עומדים בדרישה זו.
48. סעיף 8(א) לחוק תובענות ייצוגיות קובע כי "בית המשפט רשאי לאשר תובענה ייצוגית, אם מצא שהתקיימו כל אלה: (1) התובענה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה, ויש אפשרות סבירה שהן יוכרעו בתובענה לטובת הקבוצה; (2) תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת בנסיבות הענין; (3) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בדרך הולמת; ... (4) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בתום לב". תנאים אלה מתקיימים.
49. היסודות של עילות התביעה משותפים למבקשים ולכל חברי הקבוצה. המשיבים פועלים באותו אופן כלפי כל חברי הקבוצה. הם מחייבים אותם שלא כדין בעמלת פעולה בערוץ ישיר בגין עסקה בחיוב מידי. על כן, לחברי הקבוצה עילות תביעה משותפות.
50. התובענה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה ומשפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה. לשם בירור עילת התביעה בית המשפט הנכבד יידרש לדון ולהכריע בשאלות הבאות – האם המשיבים רשאים לחייב לקוחות המבצעים עסקאות בחיוב מידי בעמלת פעולה בערוץ ישיר; האם החיוב בעמלה זו מקים לחברי הקבוצה עילת תביעה, ועוד. המערכת העובדתית והמשפטית, עליה מבוססת הבקשה, משותפת למבקשים, ולכל חברי הקבוצה.
51. נוכח הטענות שהצגנו, ברור כי קיימת אפשרות סבירה ואף למעלה מכך, שהשאלות המשותפות יוכרעו לטובת הקבוצה.
52. תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת. הנזק שנגרם לכל אחד מחברי הקבוצה קטן ואינו מתאים לניהול הליך משפטי, בוודאי לא נגד גופים רבי עצמה כמו המשיבים. גם גודל הקבוצה, בשמה המבקשים תובעים את המשיבים, מצדיק את אישור התובענה כייצוגית.
53. ענינם של חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בדרך הולמת ובתום לב. המבקשים פועלים על מנת לתקן את הליקויים בהתנהלות של המשיבים, ולהשיג סעד הולם עבור חברי הקבוצה.
54. לסיכום, כל הדרוש לשם אישור התובענה כייצוגית מתקיים בבירור.

חלק שביעי - סוף דבר

55. בקשה זו נתמכת בתצהירים של המבקשים, המאמתים את העובדות המופיעות בה.
56. בית המשפט הנכבד מתבקש לאשר את התביעה כתובענה ייצוגית, בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, ולהורות כמבוקש ברישא לבקשה.

57. מן הדין ומן הצדק לקבל את הבקשה.

יעקב אביעד, עו"ד
אביעד, סרן ושות', עורכי דין

אהרן רבינוביץ, עו"ד
גיל רון, קינן ושות', עורכי דין

גיל רון, עו"ד

באי כח המבקשים

תל-אביב, 16 באוגוסט 2018.